

19 видів — занесені до регіонального списку.

Серед зазначених видів значна частка спорових рослин, як вищих спорових (*Diphasiastrum complanatum*, *Hyperzia selago*, *Lycopodium clavatum* L., *L. annotinum*, *Polypodium vulgare* L., *Matteuccia struthiopteris* (L.) Tod.), так і нижчих (добре представленими є мохи роду *Sphagnum*).

Найціннішою є ділянка площею 48 га у 98 та 110 кварталах Вельбівського лісництва. Тут зареєстровано 16 рідкісних бореальних видів, серед яких: *Juniperus communis* L., *Lycopodium clavatum*, *L. annotinum*, *Diphasiastrum complanatum*, *Asplenium trichomanes* L. (єдине місцезнаходження в області), *Gymnocarpium dryopteris* (L.) Newm, *Polypodium vulgare* L., *Pyrola rotundifolia* L., *P. minor* L., *Antennaria dioica* (L.) Gaertn., *Majanthemum bifolium* (L.) F. W. Schmidt, *Colluna vulgaris* (L.) Hull та ін.

У цьому локалітеті охорона деяких місцезнаходжень бореальних видів рослин забезпечується на території ряду природно-заповідних об'єктів (заповідних урочищ, ботанічної пам'ятки природи «Гадяцький бір», гідрологічного заказника «Болото Моховате»). Хоча вони й розміщені досить щільно, однак не забезпечують охороною ті місцезнаходження, які виявились поза їх межами, визначеними здебільшого штучно. На нашу думку, проблему забезпечення охороною рідкісних рослин в Гадяцькому локалітеті, в тому числі й ядро рідкісних бореальних видів, дозволить вирішити створення регіонального ландшафтного парку у Гадяцькому районі, проектування якого вже розпочате.

Нині фітосозологічні дослідження на території проектного парку спрямовані на виявлення нових місцезнаходжень рідкісних видів, в тому числі й бореальних, та здійснення моніторингових демекологічних досліджень з метою визначення стратегії популяції та розробки ефективних заходів охорони.

#### Література

1. Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та ін. Еталони природи Полтавщини. Розповіді про заповідні території: Науково-популярне видання. — Полтава: Верстка, 2003. — 212 с.
2. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. — Полтава: Верстка, 2005. — 248 с.
3. Стецюк Н.О., Воробйова А.М. Стан охорони бореальних видів рослин на Полтавщині // Сучасні проблеми інтродукції рослин та збереження біорізноманітності екосистем: Мат-ли міжнар. наук. конференції, присвяч. 125-річчю ботанічного саду ЧНУ ім. Юрія Федьковича 10-14 вересня 2002 р.— Чернівці, 2002. — С. 119-121.

### **БІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОДУ ЦИСУС (*CISSUS D. C.*) ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ**

Теслюк М.Г., Гомля Л.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Родина виноградові (*Vitaceae* Lindl.) об'єднує 14 родів, що включають близько 970 видів ліан, кущів, невисоких дерев з вусиками чи гачечками стеблового походження, зростають переважно в тропіках та

субтропіках. В Україні природно зустрічається лісовий виноград (*Vitis Vinifera ssp. Sylvestris*), культивуються представники трьох родів (близько 6 видів). Найбільше господарське значення має Виноград культурний (*Vitis Vinifera L.*), велику декоративну цінність має дівочий виноград (*Parthenocissus quinquefolia Planch.*) [2].

Однак провідне місце по видовій різноманітності займає рід Цисус (*Cissus D.C.*), котрий за класифікацією Топале (1983) налічує 319 видів, природно поширених в Африці, Австралії, Новій Зеландії. Це переважно трав'янисті вічнозелені ліани, що чіпляються за опру за допомогою спірально закручених вусиків. Представники роду ті невитривалі, швидко розростаються; квіти дрібні зеленкуваті, зібрані у дрібні пазушні суцвіття, плоди — дрібні неїстівні ягоди.

В Україні цисус вирощується як кімнатна рослина та в ботанічних садах у теплицях: цисус антарктичний (*C. antarctica*), цисус різнокольоровий (*C. discolor*), цисус смугастий (*C. striata*), цисус ромболистий (*C. rhombifolia*) [3].

Цисус антарктичний (кенгуровий виноград) походить із Австралії. Листки крупні, темно-зелені, довжиною 10–12 см, шириною 6-8 см, овально видовжені. Довжина пагонів може досягати 2,5–3 м.

Цисус різнокольоровий вибагливий до умов утримання, але вирізняється великою декоративністю з-поміж усіх виноградових. Батьківщиною його є о. Ява. Листок подібний до ц.антарктичного, але має чітко виражену серцевидну основу. На червоно-зеленому фоні листової пластинки між судинами знаходяться світлі плями, нижня частина листової пластинки має червонуватий відтінок. Цисус різнокольоровий чутливий до температури (+19-22°C) та потребує високої вологості повітря, особливо взимку. При недостатній вологості повітря — скидає листя [1].

Цисус смугастий досить чутливий до пониження температури, при цьому припиняє свій ріст. За оптимальної температури (+18-20°C) швидко росте. Листя складні п'ятипальчасті. Пагони червоного кольору, молоді листочки рожеві.

Цисус ромбічний. Походить із Південної Америки. Невибгливий до умов зростання. Листки трійчастоскладні, молоді — сріблястого кольору, потім — темно-зелені. Досягає висоти 3 м і більше. Сорти цисуса ромболистого (Ellen Danika, Jubilee) різняться забарвленням листя, його розмірами та розсіченістю.

Тож із всього видового різноманіття роду Цисус як кімнатні рослини (ампельні) використовуються лише чотири види: цисус антарктичний, ц. різнокольоровий, ц. смугастий та цисус ромболистий. Вони собою являють ліани довжиною 1,5-3 м та використовуються як ліани та ампельні рослини.

#### Література

1. Гудзинский А.М. Декоративные растения открытого и закрытого грунта. — К.: Наук. думка, 1985. — С. 181-186.
2. Мазур П.О. Поради майстра виноградарям — початківцям. — К.: Виноград. Вино, 1999. — С. 12-17.
3. Осипова Н.В. Лианы. — М.: Лесная промышленность, 1989. — С. 51-54.